

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO NUTARIMO „DĖL VIDAUS AUDITO TARNYBOS PASKYRIMO“, LIETUVOS
RESPUBLIKOS VIDAUS KONTROLĖS IR VIDAUS AUDITO ĮSTATYMO 9
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO
„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO NR. I-399 32 STRAIPSNIO
PAKEITIMO“ PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl vidaus audito tarnybos paskyrimo“, Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto Nr. I-399 32 straipsnio pakeitimo“ projektai parengti Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui identifikavus praktikoje kylančias problemas dėl vidaus audito atlikimo Seimui atskaitingose institucijose.

Nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja redakcija išdėstytas Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas (toliau – Įstatymas), kuriuo siekta patobulinti viešojo sektoriaus vidaus kontrolės ir vidaus audito teisinį reglamentavimą taip, kad jis atitiktų tarptautiniu mastu pripažintą gerąją praktiką (Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (INTOSAI) viešojo sektoriaus vidaus kontrolės standartų gaires ir Tarptautinius vidaus audito profesinės praktikos standartus) ir sudarytų sąlygas efektyviai vidaus kontrolei viešajame sektoriuje veikti. Be kita ko, tikėtasi, kad šis Įstatymas būtų taikomas visiems viešiesiems juridiniams asmenims, t. y. visam viešajam sektoriui, taip siekta skatinti šiuos asmenis valdyti su jų veikla susijusias rizikas ir siekti geriausių veiklos rezultatų¹.

Šiuo metu Seimui yra atskaitingos 24 institucijos: iš jų keturiose – Valstybės kontrolėje, Specialiųjų tyrimų tarnyboje, Generalinėje prokuratūroje ir Valstybės saugumo departamente, – pagal Įstatymo 9 straipsnio 1 dalies nuostatas, *turi būti įsteigta* vidaus audito tarnyba. Jeigu tokia tarnyba nėra įsteigta, pagal Įstatymo 9 straipsnio 4 dalį, vidaus auditas turi būti organizuojamas Seimui *paskiriant kito* viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybą. Kuomet netenkinamos minėtos sąlygos ir reikalinga užtikrinti institucijos nepriklausomumą, tačiau steigti tokioje institucijoje vidaus audito tarnybą ekonomiškai neefektyvu – tokio viešojo juridinio asmens vidaus auditui atlikti gali būti *įsigyjamos* vidaus audito paslaugos Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, kaip tai numato to paties straipsnio 7 dalis.

Seimo Audito komitetas, vykdydamas parlamentinę kontrolę identifikavo šias problemas:

I problema: nėra paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba vidaus auditams Seimui atskaitingose institucijose, atlikti.

Iki šiol nėra realizuota Įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta nuostata – tuo atveju kai Seimui atskaitingoje institucijoje vidaus audito tarnyba nėra įsteigta, Seimas šios institucijos vidaus auditui atlikti paskiria kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybą. Nepaskyrus kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybos atskaitingų institucijų vidaus auditui atlikti, nesudaromos galimybės vidaus auditus atlikti visame viešajame sektoriuje, neužtikrinama Seimo, kaip šių institucijų steigėjo, viena iš siekiamybių, t. y. efektyviai veikianti vidaus kontrolės ir vidaus audito sistema atskaitingose

¹ Aiškinamasis raštas dėl Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo Nr. IX-1253 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-1465(2), prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c9933340494111e98bc2ba0c0453c004?jfwid=-81nf5j10u>.

institucijose, taip pat Seimui nesudaroma galimybių gauti nepriklausomą ir objektyvią informaciją apie jam atskaitingos institucijos valdymą, veiklą, vidaus kontrolę, tinkamai ir laiku reaguoti į atskaitingoje institucijoje kylančias problemas ir priimti atitinkamus sprendimus. Be kita ko, nepaskyrus vidaus audito tarnybos, o atskaitingai institucijai kreipūsis į Seimą dėl tokios tarnybos paskyrimo, pats Seimas neturi įrankių savalaikiai pasinaudoti Įstatymo suteikta teise ir kilusio poreikio realizuoti negali. Atkreiptinas dėmesys, kad toks poreikis jau yra išreikštas – į Seimą su prašymu paskirti vidaus audito tarnybą jau kreipėsi 1 Seimui atskaitinga institucija, dar 2 tai planuoja padaryti. Kita vertus, neatliepus jau kilusių prašymų, neužtikrinama Seimui atskaitingos institucijos vadovui galimybė padėti jam siekti veiklos tikslų, tobulinant institucijos ir rizikos valdymą, vidaus kontrolę, gerinant ir efektyvinant jau esamas ar kuriant naujas veiklas, taip pat prireikus, šiais klausimais gaunant konsultacijas, teikiamas vidaus audito tarnybos, ir kt.

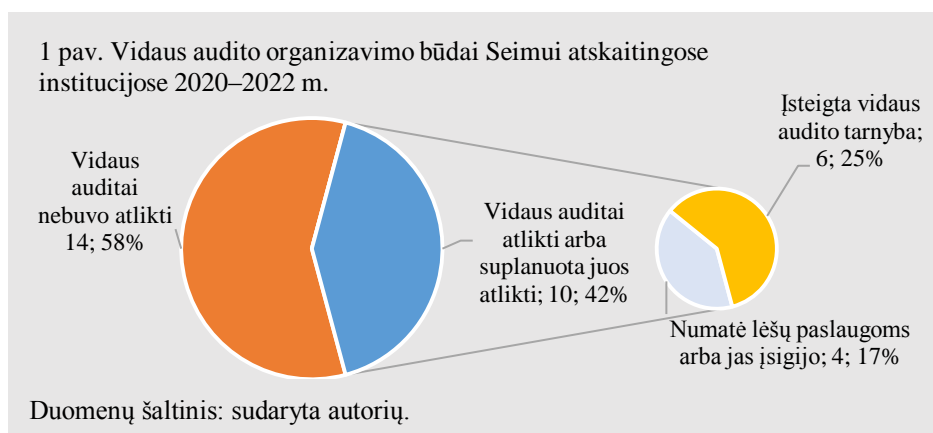
Kartu akcentuotina, kad nesiėmus spęsti šio klausimo sistemiškai, o atskirus sprendimus dėl vidaus audito tarnybos paskyrimo priimant epizodiškai – tik gavus konkrečios Seimui atskaitingos institucijos prašymą, – nebus sudaromos sąlygos taip pat ir paskirtajam Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriui tinkamai ir efektyviai veikti, t. y. planuoti ir faktiškai realizuoti suplanuotus darbus: integruoti į auditų mastą ir skyriaus veiklos planą naujai priskirtą Seimui atskaitingą instituciją; suplanuoti ir laiku atlikti jos rizikos vertinimą, numatyti planuojamo atlikti vidaus audito pobūdį (atskiros srities ar visos institucijos veiklos), jo atlikimo terminus, personalo resursus, laiku vykdyti pažangos ir rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną, ir kt. Toks chaotiškas procesas gali neduoti naudos ir nesukurti laukiamos pridėtinės vertės, kurios tikimasi iš vidaus audito atlikimo.

II problema: galimybė įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka Seimui atskaitingos institucijos naudojami vangiai.

Minėta, kad Įstatymo 9 straipsnio 7 dalis numato galimybę įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Tačiau šia galimybe Seimui atskaitingos institucijos gali pasinaudoti tuomet, jeigu jose neturi būti įsteigta vidaus audito tarnyba ir vidaus auditui atlikti Seimas nėra paskyrę kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybos. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Finansų ministerijos (kuri formuoja valstybės politiką vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą) siūlomą gerąją praktiką vidaus auditas (atskirų sričių ar visos institucijos veiklos) turėtų būti atliekamas kas trejus metus.

Seimo Audito komitetui atlikus analizę apie faktiškus vidaus audito organizavimo būdus nuo 2020 m. Seimui atskaitingose 24 institucijose paaikškėjo, kad iš jų: 6 yra įsteigta vidaus audito tarnyba;

3 – vidaus audito paslaugas įsigijo 2021 m.; 1 – numatė lėšų 2022 m. šioms paslaugoms įsigyti (1 pav.). Kaip matyti, daugiau kaip pusėje šių institucijų (58 proc.), gerąją praktika nebuvo remiamasi, nes vidaus auditai pastaruosius trejus metus atlikti nebuvo.



Seimo Audito komitetas atlikęs analizę identifikavo pagrindines priežastis galėjusias lemti tai, kad Seimui atskaitingos institucijos tik pavieniais atvejais naudojosi galimybe įsigyti vidaus audito paslaugas iš rinkos:

▪ *bendras pareigybių skaičius kai kuriose iš šių Seimui atskaitingų institucijų yra labai mažas, siekia 2–3 pareigybes.* Manytina, kad šioms institucijoms savarankiškai pasiruošti reikalingus dokumentus ir įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka būtų sudėtinga, per brangu ir neracionalu;

▪ *neapspręsti finansavimo klausimai.* Atsižvelgiant į Seimui atskaitingoms institucijoms 2021 ir 2022 m. skirtus valstybės biudžeto asignavimus, matyti, kad kai kurioms jų gali nepakakti lėšų vidaus audito paslaugoms įsigyti². Pagal Finansų ministerijos preliminarinius duomenis 2021 m. įstaigos (apie 10 darbuotojų) vidaus audito atlikimo paslaugų kaina siekė apie 10 tūkst. Eur (2022 m. pradžioje ši kaina išaugo ir gali siekti apie 100 Eur už vieną auditoriaus darbo valandą). Todėl neskyrus papildomo finansavimo ar nepakakus jau skirtojo, institucijos nebus suinteresuotos ir (ar) neturės realių galimybių įsigyti tokių paslaugų, kas gali lemti, jog vidaus auditas jose dar ilgą laiką nebus atliktas.

Taigi, nors vidaus audito veiklos organizavimu siekiama gerinti institucijos valdymą, vidaus kontrolės procesus ir suteikti pridėtinės vertės ne tik pačiai organizacijai, bet ir jos steigėjui, tačiau kaip matyti, ne visose Seimui atskaitingose institucijose vidaus audito veikla faktiškai funkcionuoja. Todėl gali kilti pagrįstų klausimų, ar tose institucijose sukurta ir įdiegta vidaus kontrolės sistema pakankama ir veiksminga, ar jų veikla atitinka teisės aktų reikalavimus, ar informacija apie jų ūkinę veiklą yra išsami ir patikima, ar pasiekiami nustatyti tikslai ir uždaviniai, ir kt. Todėl klausimas dėl vidaus audito atlikimo Seimui atskaitingose institucijose turi būti sprendžiamas sistemškai.

Kartu paminėtina, kad Vyriausybė klausimą dėl vidaus audito tarnybos paskyrimo atskaitingų institucijų vidaus auditui atlikti, jau yra išsprendusi – dalies institucijų vidaus audito atlikimas pavestas³ konkrečioms ministerijoms (pagal jų veiklos sritis), likusiųjų – Vyriausybės kanceliarijos Vidaus audito tarnybai.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus motyvus, Seimo Audito komiteto teikiamas siūlymais siekiama – Seimui, kaip šių institucijų steigėjui, sudaryti sąlygas prisidėti prie efektyvaus vidaus kontrolės ir vidaus audito proceso Seimui atskaitingose institucijose, užtikrinimo, sudaryti galimybę turėti nepriklausomą ir objektyvią informaciją apie jam atskaitingos institucijos valdymą, veiklą, vidaus kontrolę, tinkamai ir laiku reaguoti į atskaitingoje institucijoje kylančias problemas ir priimti atitinkamus, įrodymais grįstus sprendimus. Kartu tikimasi, kad sistemškai išsprendus šį klausimą, paskirtasis Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyrius turės reikalingus įrankius vidaus auditus šiose institucijose atlikti planuotai, remiantis aiškiu ir pagrįstu rizikos vertinimu, taip pat galės tinkamai ir efektyviai planuoti ir faktiškai realizuoti savo suplanuotus darbus. Be kita ko, siūlomais teisės aktų pakeitimais siekiama išvengti jau dabar esamos praktikos, kai vidaus auditai institucijose nėra atliekami jau eilę metų, todėl taip pat yra keliamas lūkestis sudaryti galimybes, remiantis gerąją praktika, vidaus auditus atlikti planuotai ir ne rečiau kaip kas trejus metus.

Atkreiptinas dėmesys į dar vieną Seimo Audito komiteto aktualizuotą problemą – **paskyrus vidaus audito tarnybą Seimui arba Vyriausybei atskaitingų institucijų vidaus auditams atlikti, joms, kilus poreikiui, pagal šiuo metu galiojančias Įstatymo nuostatas, nesudaromos galimybės įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka.**

Minėta, kad Įstatymo 9 straipsnio 7 dalis numato galimybę įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Šia galimybe Seimui arba Vyriausybei atskaitingos institucijos gali pasinaudoti tik esant tam tikroms aplinkybėms, t. y. tuomet, jeigu jose neturi būti įsteigta vidaus audito tarnyba ir vidaus auditui atlikti jų steigėjas nėra paskyrę kito viešojo juridinio asmens

² Iš minėtų Seimui atskaitingų 13 institucijų: 2021 m. – 8 (61 proc.), o 2022 m. jau 10 (77 proc.) institucijų valstybės biudžeto asignavimai darbo užmokesčiui sudarė didžiąją dalį (siekia nuo 72 iki 91 proc.) visų institucijai skirtų asignavimų dalies.

³ Vyriausybės 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 1568 „Dėl vidaus audito atlikimo“.

vidaus audito tarnybos. Tačiau tikslinga įvertinti, kad gali susidaryti situacijų (pavyzdžiui, trūkstant darbuotojų paskirtose vidaus audito tarnybose, joms jau suplanavus atlikti kitų sričių auditus, ar kilus poreikiui atlikti metiniame vidaus audito tarnybos veiklos plane nenumatytus vidaus auditus), kai šios tarnybos neturės pakankamų personalo resursų ir galimybių atlikti vidaus auditus joms priskirtose Seimui arba Vyriausybei atskaitingose institucijose. Taigi, esant tokioms aplinkybėms ir kilus pagrįstam poreikiui atlikti atskiros srities ar visos institucijos veiklos vidaus auditą, atskaitingos institucijos vadovas neturėtų galimybių įsigyti šias paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal vidaus audito gerąją praktiką vidaus audito paslaugų atlikimo įsigijimas iš išorės išteklių yra taikomas kaip vienas iš galimų būdų vidaus auditui viešajame sektoriuje atlikti. Remiantis geraja praktika, egzistuoja 3 pagrindiniai organizacijos vidaus audito modeliai⁴:

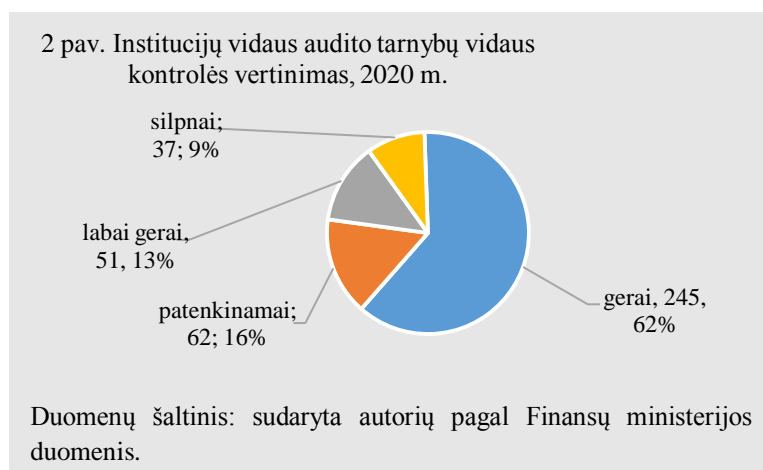
- *vidaus išteklių* – vidaus audito veiklos organizavimas ir aprūpinimas personalu organizacijos viduje;
- *išorės išteklių* – vidaus audito paslaugoms teikti samdomos specializuotos įmonės, galinčios atlikti vidaus auditą laikantis atitinkamų standartų;
- *jungtinių išteklių (arba bendradarbiavimo)* – vidaus audito veiklos organizavimas organizacijos viduje, kai prireikus specializuotų ar papildomų išteklių pasitelkiami kvalifikuoti vidaus audito veiklos paslaugų teikėjai.

Pažangiausioje praktikoje vidaus audito veiklos organizavimas ir išlaikymas organizacijos viduje vertinamas palankiau, nei visiškas užduočių perleidimas išorės teikėjams, tačiau pažymima, kad kiekviena organizacija turi įsivertinti kuris vidaus audito įgyvendinimo modelis geriausiai tinka kiekvienai organizacijai.

Svarbu atkreipti dėmesį dar ir į tai, kad poreikis stiprinti vidaus kontrolės procesus viešajame sektoriuje, tarp jų Seimui ir Vyriausybei atskaitingose institucijose, yra aktualus. Ši problematika akcentuojama Valstybės kontrolės, kasmet atliekančios auditus šiame sektoriuje, taip pat dėmesį atkreipė ir Finansų ministerija, formuodama valstybės politiką vidaus kontrolės ir vidaus audito srityse:

- *Valstybės kontrolė* jau eilę metų teikdama išvadas dėl nacionalinio finansinių ataskaitų rinkinio, valstybės ir penkių išteklių fondų⁵ finansinių ir biudžetų vykdymo ataskaitų rinkinių, atkreipia dėmesį į kasmet nustatomus vidaus kontrolės trūkumus, pavyzdžiui: kai kuriose įstaigose vidaus kontrolės priemonės neveiksmingos arba vidaus kontrolė iš viso nesukurta⁶;

▪ *pagal Finansų ministerijos* kasmet rengiamą viešojo sektoriaus subjektų (išskyrus savivaldybes) vidaus audito tarnybų veiklos apžvalgą matyti, kad institucijose (valdžios, ministerijose ir universitetuose) įsteigtos vidaus audito tarnybos ir centralizuotos vidaus audito tarnybos 2020 m. atlikusios auditus 395 subjektuose, tik 51 (13 proc.) jų vidaus kontrolę įvertino kaip labai gerą, daugiau kaip pusėje audituotų subjektų (62 proc.) – kaip gerą; 99 (25 proc.) – kaip patenkinamą arba silpną (2 pav.).



⁴ The Institute of Internal Auditors „Efektyvios vidaus audito veiklos organizavimas viešajame sektoriuje“.

⁵ Privalomojo sveikatos draudimo, Valstybinio socialinio draudimo, Garantinio, Ilgalaikio darbo išmokų ir Rezervinio (stabilizavimo).

⁶ Prieiga per internetą <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Post/17253/svarbiausiose-valstybes-finansinese-ataskaitose-islieka-reiksmingu-klaidu>; <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Post/15882/seimui-pateiktos-finansiniu-auditu-issvados-piniginiu-principu-parengtas-atsiskai>.

Taigi, atsižvelgiant į vidaus audito gerąją praktiką ir siekiant stiprinti vidaus kontrolės procesus viešajame sektoriuje, Seimo Audito komitetas siūlo Seimui ir Vyriausybei atskaitingoms institucijoms, nepaisant to, kad jų vidaus auditams atlikti yra paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba, visgi sudaryti galimybes, kilus poreikiui, įsigyti vidaus audito paslaugas taip pat ir Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Siekiant užtikrinti efektyvų viešųjų finansų panaudojimą, procesų suderinamumą, kartu apsprendžiant, ar vidaus audito paslaugas atskaitingai institucijai yra būtina įsigyti Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, galutinius sprendimus dėl to turėtų priimti Seimo ar Vyriausybės paskirti subjektai. Todėl Seimo Audito komitetas teikia siūlymą, pavesti naują funkciją ir įgalinti Seimo valdybą, kurios pagrindinis uždavinys yra spręsti organizacinius Seimo darbo klausimus, – taip pat spręsti, ar reikalinga Seimui atskaitingai institucijai, kurios vidaus auditą yra pavesta atlikti Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriui, vidaus audito paslaugas įsigyti Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalinti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektų iniciatorius ir rengėjas – Seimo Audito komitetas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai:

1. Įstatymo 9 straipsnio 1 dalis numato, kad šiose Seimui atskaitingose institucijose – Generalinėje prokuratūroje, Specialiųjų tyrimų tarnyboje, Saugumo departamente, Valstybės kontrolėje, – turi būti įsteigtos vidaus audito tarnybos.

2. Įstatymo 9 straipsnio 4 dalis numato, kad kitų viešųjų juridinių asmenų, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Seimas, vidaus auditą atlieka juose įsteigta vidaus audito tarnyba arba Seimo paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba, išskyrus šio straipsnio 7 dalyje numatytą atvejį. Minėta, kad atskaitingoms institucijoms, kurios neturi įsteigtos vidaus audito tarnybos, Seimas jų vidaus auditui atlikti, vis dar nėra paskyręs jokio kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybos. Be kita ko, paminėtina, kad minimos Seimui atskaitingos institucijos taip pat vangiai naudojosi to paties straipsnio 7 dalyje numatyta galimybe – įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Tokia situacija susiklostė nes, kai kuriose jų pareigybių skaičius yra labai mažas, todėl joms savarankiškai įsigyti vidaus audito paslaugas sudėtinga, per brangu ir neracionalu. Kitos gi, atskaitingos institucijos, neturi lėšų vidaus audito paslaugoms įsigyti, todėl dėl ribotų finansinių išteklių neturi galimybių tokias paslaugas įsigyti Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka.

3. Įstatymo 9 straipsnio 7 dalis numato, kad jeigu viešajame juridiniame asmenyje vidaus audito tarnyba arba centralizuoto vidaus audito tarnyba neturi būti įsteigta pagal šio straipsnio 1, 2, 3 ir 5 dalis ir jo vidaus auditui atlikti nėra paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba arba centralizuoto vidaus audito tarnyba, tačiau dėl šio viešojo juridinio asmens atliekamų funkcijų turi būti užtikrintas viešojo juridinio asmens nepriklausomumas ir (arba) jame steigti vidaus audito tarnybą yra ekonomiškai neefektyvu, tokio viešojo juridinio asmens vidaus auditui atlikti gali būti įsigyjamos vidaus audito paslaugos Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad esant tokiam teisiniam reguliavimui, Seimui ar Vyriausybei paskyrus vidaus auditus jų atskaitingose institucijose atlikti kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybai, vidaus audito paslaugų įsigijimas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, šioms atskaitingoms institucijoms, tampa negalimu. Tačiau toks poreikis gali kilti, todėl jau dabar reikalinga apspręsti galimybę šioms institucijoms vidaus audito paslaugas įsigyti taip pat ir Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

1. Dėl Seimo nutarimo „Dėl vidaus audito tarnybos paskyrimo“ projekto. Šiuo nutarimo projektu siūloma paskirti Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyrių atlikti vidaus auditus Seimui atskaitingose institucijose, kuriose vidaus audito tarnyba nėra įsteigta. Pritarus teikiamam siūlymui bus realizuota jau dabar praktikoje kylanti problematika dėl Įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos nuostatos taikymo, pagal kurią – Seimas paskiria kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybą atlikti vidaus auditą jam atskaitingose institucijose, kuriose tokia audito tarnyba nėra įsteigta. Minėta, kad toks poreikis jau yra kilęs – į Seimą dėl vidaus audito tarnybos paskyrimo jau kreipėsi 1 institucija, dar 2 tai ketina daryti. Išsprendus šį klausimą sistemiškai ir paskyrus šią funkciją atlikti Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriui:

- *Seimui*, kaip šių atskaitingų institucijų steigėjui, bus sudaromos galimybės siekti užtikrinti efektyviai veikiančios vidaus kontrolės ir vidaus audito sistemos kūrimą ir veikimą jam atskaitingose institucijose, remiantis atliktų vidaus auditų rezultatais turėti nepriklausomą ir objektyvią informaciją apie jam atskaitingos institucijos valdymą, veiklą, vidaus kontrolę, tinkamai ir laiku reaguoti į atskaitingoje institucijoje kylančias, steigėjo kompetencijai priskirtinas spręstinas problemas.

- *Seimui atskaitingos institucijos vadovui*, remiantis atliktų vidaus auditų rezultatais, suteikiamas įrankis, padėsiantis siekti institucijos veiklos tikslų: tobulinant institucijos, rizikos ir procesų valdymą, vidaus kontrolės procesų veiksmingumą, gerinant atliekamų funkcijų kokybę ir kt.

- *Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriui*, paskirtam vidaus auditus atlikti jau ne tik Seimo kanceliarijoje, bet ir Seimui atskaitingose institucijose, kuriose tokia tarnyba nėra įsteigta, bus sudarytos sąlygos nuosekliai planuoti ir vykdyti savo veiklą: remiantis pagrįstu rizikos vertinimu į vidaus auditų mastą įtraukti ir naujai priskirtas institucijas, taip pat atlikti vidaus auditus (atskiros srities ar visos institucijos veiklos) jose, teikti konsultacijas šių institucijų vadovams vidaus kontrolės stiprinimo klausimais, ir kt.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad užtikrinant teisėkūros proporcingumo principo įgyvendinimą, siekiant teisinio reguliavimo priemonėmis sudaryti kuo mažesnę administracinę ir teisėkūrinę našta, siūloma Seimo nutarimo projekte, Seimui atskaitingų institucijų sąrašo neteikti. Toks sprendimas buvo priimtas todėl, kad ilgainiui šis sąrašas gali keistis – atsirasti naujų, arba nebelikti jau esamų atskaitingų institucijų. Todėl pasikeitus joms, papildomai keisti teisės aktų nuostatų neprireiktų.

2. Dėl Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto. Seimo Audito komiteto pateiktu įstatymo projektu siūloma keisti Įstatymo 9 straipsnio 7 dalį. Pakeitimais siūlytina leisti įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, jeigu:

- viešajame juridiniame asmenyje, kurio savininko teises ir pareigas įgyvendina Seimas arba Vyriausybė, vidaus auditui atlikti, pagal Įstatymo 9 straipsnio 4 dalį, nėra paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba. Paminėtina, kad ši nuostata yra įtvirtinta šiuo metu galiojančio Įstatymo 9 straipsnio 7 dalyje. Poreikis šią nuostatą palikti yra grindžiamas tuo, kad Seimas ir Vyriausybė yra pasirinkę skirtingas vidaus audito tarnybų paskyrimo savo atskaitingoms institucijoms, formas. Seimas šį klausimą spęstų siūlomu Seimo nutarimu pavesdamas tai atlikti Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriui. Vyriausybė gi, yra papildžiusi atskirų atskaitingų institucijų ir Vyriausybės kanceliarijos Vidaus audito tarnybos nuostatus, taip pat Vyriausybės nutarimu⁷ konkrečių atskaitingų institucijų vidaus auditus yra pavedusi atlikti ministerijoms, pagal jų veiklos sritis. Tačiau įsteigus naują Vyriausybei atskaitingą instituciją ir nenumačius jos vidaus audito atlikimo būdo nuostatuose arba

⁷ Vyriausybės 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 1568 „Dėl vidaus audito atlikimo“.

minėtame Vyriausybės nutarime, ir kilus poreikiui vidaus auditą joje atlikti, liktų neaišku ir neapspręsta, koku gi būdu vidaus audito atlikimas joje turėtų būti organizuojamas. Taigi, palikus galimybę įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, problemų dėl vidaus audito organizavimo būdo nekiltų.

- Viešajame juridiniame asmenyje, kurio savininko teises ir pareigas įgyvendina Seimas arba Vyriausybė, vidaus auditui atlikti, pagal Įstatymo 9 straipsnio 4 dalį, yra paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba, Seimo arba Vyriausybės įgaliotam subjektui pritarus. Pažymėtina, kad remiantis Įstatymo 9 straipsnio 7 dalies nuostatomis, jeigu Seimas ar Vyriausybė paskiria vidaus audito tarnybą atskaitingų institucijų vidaus auditams atlikti, šioms institucijoms nebelieka galimybių įsigyti vidaus audito paslaugas Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Tačiau praktikoje šių paslaugų įsigijimo poreikis gali kilti, pavyzdžiui: paskirtose vidaus audito tarnybose pritrūkus personalo resursų, joms jau suplanavus atlikti kitų sričių auditus, prireikus tam tikrų specifinių žinių atskiros srities vidaus auditams atlikti ir kt. Pažymėtina, kad pagal vidaus audito gerąją praktiką vidaus audito paslaugų atlikimo įsigijimas iš išorės išteklių yra taikomas, kaip vienas iš galimų būdų vidaus auditui viešajame sektoriuje atlikti. Be kita ko, siekiant užtikrinti efektyvų viešųjų finansų panaudojimą ir procesų suderinamumą bei nuoseklumą, galutinius sprendimus dėl vidaus audito paslaugų įsigijimo Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, šiuo atveju turėtų priimti Seimo ar Vyriausybės paskirti subjektai. Seimui tai siūloma padaryti suteikiant naują funkciją Seimo valdybai (žr. šios dalies 3 punktą).

- Viešojo juridinio asmens teisių ir pareigų *neįgyvendina* Seimas arba Vyriausybė, arba jame vidaus audito tarnyba arba centralizuoto vidaus audito tarnyba *neturi būti įsteigta* pagal Įstatymo 9 straipsnio 1, 2, 3 ir 5 dalis. Šia nuostata siekiama sudaryti galimybę vidaus audito atlikimą organizuoti šias paslaugas įsigyjant Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, kai dėl pavestų atlikti funkcijų, reikalinga užtikrinti atitinkamų institucijų nepriklausomumą. Tokioms institucijoms yra priskirtina viena iš teisminių institucijų – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, kuris, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio įstatymo 1 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis, yra savarankiškas ir nepriklausomas teismas.

3. Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto Nr. I-399 32 straipsnio pakeitimo“ projekto. Šiuo projektu Seimo Audito komitetas siūlo Seimo valdybai – kurios pagrindinis uždavinys yra spręsti organizacinius Seimo darbo klausimus, – pavesti naujas funkcijas, t. y.:

- Seimo valdybos nustatyta tvarka, prireikus pavesti Seimo kanceliarijai atlikti metiniame vidaus audito tarnybos veiklos plane *nenumatyta* vidaus auditą Seimui atskaitingose institucijose, kuriose vidaus audito tarnyba *neįsteigta*. Šiuo pakeitimu siekiama sudaryti galimybę Seimui, kaip steigėjui, kilus poreikiui turėti įrankį vidaus audito atlikimui jam atskaitingoje institucijoje, kurioje vidaus audito tarnyba nėra įsteigta, užtikrinti. Paminėtina, kad suteikta galimybė šį klausimą apspręsti Seimo valdybai, o ne visam Seimui, leistų sprendimus, dėl Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriaus metiniame veiklos plane nenumatyto audito atlikimo, priimti per trumpesnius terminus, be kita ko, toks sprendimų priėmimo delegavimas Seimo valdybai atitiktų ir teisėkūros tikslingumo ir proporcingumo principus. Paminėtina dar ir tai, kad tokia praktika grindžiama jau dabar egzistuojančiais pavyzdžiais – Vietos savivaldos įstatymo 28 straipsnio 1 dalis numato, kad savivaldybės centralizuotą vidaus audito tarnybą įsteigia savivaldybės taryba, tuo tarpu to paties straipsnio 4 dalis numato, kad savivaldybės administracijos direktorius gali pavesti vidaus audito tarnybai atlikti metiniame vidaus audito tarnybos veiklos plane *nenumatyta* vidaus auditą (pastaba: nuo 2023 m. balandžio 1 d., įsigaliojus Vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymui Nr. XIV-1268, ši pareiga pavedama savivaldybės merui).

▪ priimti sprendimus dėl vidaus audito paslaugų įsigijimo Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka Seimui atskaitingoms institucijoms, kurių vidaus auditams atlikti *yra paskirtas* Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyrius. Kaip jau minėta, šis sprendimas reikalingas siekiant užtikrinti efektyvų viešųjų finansų panaudojimą ir procesų suderinamumą bei nuoseklumą apsprendžiant, ar šias paslaugas reikalinga ir būtina įsigyti Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Taigi, Seimo valdybai sudaromos galimybės suderinti vykstančius procesus įvertinant, ar atskaitingai institucijai kilęs poreikis yra pagrįstas, ar reikiamo vidaus audito neatlieka paskirtas Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyrius, ir kt.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų teisinio reguliavimo pasekmių nenumatoma. Priešingai gi, jeigu siūlomi teisės aktų projektai būtų nepriimti, toliau išliktų teisės aktų nuostatų taikymo praktikoje problematika, nes Seimui vis dar nebūtų sudaroma galimybė vykdyti pareigą, įtvirtintą Įstatymo 9 straipsnio 4 dalyje – jiems pavaldžiuose ir (ar) atskaitinguose viešuosiuose juridiniuose asmenyse, kuriuose vidaus audito tarnyba nėra įsteigta, paskirti kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnybą vidaus auditams atlikti.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimti įstatymai kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymų įgyvendinimas nesusijęs su įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Teikiami teisės aktų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Projektuose naujų sąvokų nepateikiama, galiojančios sąvokos nekeičiamos.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Teisės aktų projektų nuostatos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos

turėtų būti priimti:

Be jau minėtų Projektų, reikės:

1. *Seimo valdybai* – patvirtinti vidaus audito atlikimo tvarką Seimui atskaitingose institucijose, kuriose vidaus audito tarnyba nėra įsteigta;
2. *Seimo valdybai* – pakeisti Seimo valdybos 2008 m. spalio 7 d. sprendimu Nr. 2434 patvirtintus Seimo kanceliarijos nuostatus;
3. *Seimo kancleriui* – pakeisti Seimo kanclerio 2020 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. 400-IVK-19 patvirtintus Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriaus nuostatus;
4. *Vyriausybei* – paskirti subjektą, kuris, kilus poreikiui, priimtų sprendimus dėl vidaus audito paslaugų įsigijimo Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka Vyriausybei atskaitingose institucijose, kurių vidaus auditams atlikti jau yra paskirta kito viešojo juridinio asmens vidaus audito tarnyba.

Įgyvendinamieji teisės aktai turės būti priimti iki 2023 m. gruodžio 31 d.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Pritarus teikiama teisės aktų projektams, Seimo kanceliarijos Vidaus audito skyriui nuo 2024 m. sausio 1 d. bus pavesta papildoma funkcija, t. y. šis skyrius bus įpareigotas vidaus auditus atlikti ne tik Seimo kanceliarijoje, bet ir Seimui atskaitingose institucijose, šios funkcijos tinkamam vykdymui reikalinga Seimo kanceliarijoje įsteigti 2 papildomas pareigybes, kurių vienos metinis darbo užmokestis kartu su socialinio draudimo įmokomis sudarytų 32 tūkst. Eur. Taip pat įvertinus padidėjusį darbo krūvį ir išaugusį šio skyriaus darbuotojų skaičių, iš viso nuo 2024 m. prireiks kasmet papildomai skirti po 70 tūkst. Eur.

Paminėtina, kad šių lėšų poreikiui pagrįsti buvo atlikta visapusiška analizė, atliekant kurią:

- nagrinėti Finansų ministerijos kasmet rengiamoje apibendrinamoje informacijoje apie vidaus audito tarnybų veikimą viešuosiuose juridiniuose asmenyse pateikti duomenys dėl vidaus auditų tarnybų audituojamų subjektų skaičiaus, taip pat pateikta informacija apie šiose tarnybose patvirtintą etatų skaičių;
- vertinti duomenys apie viešojo sektoriaus subjektuose dirbančių valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis pareiginės algos dydžius;
- atsižvelgta į Seimui atskaitingų institucijų skaičių, skirtingą jų organizacinę struktūrą, atliekamų funkcijų apimtį ir svarbą, skirtingumą ir specifiką (pvz.: vaiko teisių apsauga; rinkimų ir referendumų organizavimas; radijo, televizijos programų transliuotojų veiklos priežiūra; genocido bei kitų nusikaltimų žmoniškumui ir karo nusikaltimų apraiškų tyrimas ir kt.);
- konsultuotasi su Finansų ministerijos Vidaus audito ir kontrolės metodologijos grupės atstovais.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Rengiant projektus, Seimo Audito komiteto posėdžiuose ir kituose susitikimuose buvo konsultuotasi su Valstybės kontrolės ir Finansų ministerijos atstovais.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „auditas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia
Audito komiteto vardu
Komiteto pirmininkas

Zigmantas Balčytis